

C r i t i c s P o i n t

Τὸ μουσικὸ κίνημα τῆς Theresienstadt.

Ἡμιβαλκανιάς θηλέων: ἄμφω ἐν ΜΜΑ!

37/2017.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΚΑΤ' ἘΞΑΙΡΕΣΗ ΣΗΜΕΡΑ παρουσιάζουμε τὰ δυὸ σχολιαζόμενα θέματα κατὰ σειρά ὄχι χρονολογική, ἀλλὰ ποιοτική ἐπειδὴ θεωροῦμε τὴν πρώτη μίαν ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες προσφορές ἀπὸ καταβολῆς τοῦ τοῦ Μεγάρου, στὸ ἐλληνικὸ κοινὸ. ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ: α) Ὁ συνθέτης καὶ συγγραφέας **Θωμᾶς Σλιώμης**, ὡς συναρπαστικὸς ὁμιλητὴς μὲ θέμα *Τὸ καλλιτεχνικὸ κίνημα στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τῆς Τερεζίν* (γερμ. *Theresienstadt*: σήμερα Τσεχία), ἀλλὰ καὶ ἐξ' ἴσου συναρπαστικὸς συνθέτης στὴν ἐπακολουθήσασα συναυλία· β) *Τὸ Κουαρτέτο ἐγχόρδων 2' Ανίμα* (Στέλλα Τσάνη, βιολί I., Μπρουνίλντα Μάλο, βιολί II, Ἰλιάς Σδοῦκος, βιόλα, Λευκὴ Κολοβοῦ, βιολοντσέλο), μὲ τεραστία προσφορὰ στὴν Ἐντεχνη Ἑλληνικὴ Μουσική, πού στὸ β' μέρος παρουσίασε τρία ἀριστουργήματα, δύο συνθετῶν ἐκ τῶν πολὺ περισσότερων πού κρατήθηκαν στὴν Τερεζίν, μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ θανατωθοῦν ἀπὸ τὰ **ναζιστικὰ κτήνη** ἀκόμη καὶ τὸ 1945, ἐνῶ τὸ Γ' Ράιχ ἔβγαζε τὸν ἐπιθανάτιο ρόγχο του, καὶ ἓνα τοῦ κ. Σλιώμη, ἀφιέρωμα στοὺς Μάρτυρες τοῦ Ὀλοκαυτωματος.

Ἡ Τερεζίν, ἦταν στρατόπεδο συγκεντρώσεως, γιὰ τὸ θεαθῆναι τῆς παγκόσμιας κοινῆς γνώμης, εὐλόγα ὑποψιασμένης γιὰ τὴ μοῖρα τῶν Ἑβραίων. Ἐκεῖ συγκέντρωσαν τὴν ἀφρόκρεμα τῶν Ἑβραίων σὲ ἐπιστήμονες, διανοουμένους, λογοτέχνες, εἰκαστικούς καὶ μουσικούς, πού διαβιούσαν ὑπὸ συνθῆκες σχετικώτατης «ἐλευθερίας», ἀνέβαζαν θεατρικὰ

ἔργα, ὅπερες (μεταξύ ἄλλων *Πουλημένη Μνηστή* τοῦ Σμέτανα), σχημάτιζαν ὀρχήστρες καὶ μικρότερα σύνολα δωματίου ποὺ ἔδιναν συναυλίες ¹, δίδασκαν μουσική ἴσως ὀργάνωναν ἐκθέσεις κ.λπ. Στούς ξένους ποὺ ἐξεφράζαν ἀνησυχίες στοὺς Ναζί γιὰ τὴ μεταχείρισή τους τὸν Ἑβραίων, ἐκεῖνοι «ἐπεδείκνυαν» ὡς πρότυπο διαβιώσεώς τους τὴν Τερεζίν. Φυσικὰ ἀπὸ τοὺς ἄνω τῶν 134.000 ἀτόμων ποὺ ἐγκλείσθηκαν ἐκεῖ, ἐπέζησαν μόνον λίγο περισσότεροι τῶν 17.000, ὅπως εἶπε ὁ κ. Σλιώμης, δηλ. ποσοστὸ 1,788%, πὲς 1/8! Ἄν καλοθυμοῦμαι, ἐπὶ Χ.Δ. Λαμπράκη, ἡ τότε *Καμεράτα* ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Μυράτ, εἶχε δόσει μιὰ συναυλία μὲ ἔργα θυμάτων τοῦ Ὀλοκαυτώματος. Δυστυχῶς πέρασε ἀπαρατήρητη μέσα στὸ τότε νεοπλουτικὸ κλίμα τοῦ Μεγάρου. Ἀντιθέτως ἔκαμε τεράστια αἴσθηση ἡ μονόπρακτὴ ὄπερα *Ὁ αὐτοκράτορας τῆς Ἀτλαντίδος*, τοῦ ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΟΥΛΛΜΑΝ (γ. *Teschén* Σιλεσίας, 1.1.1898—θ. Ἄουσβιτς, 18.10.1944), σὲ κείμε. τοῦ συκρατουμένου του ΠΕΤΕΡ ΚΗΝ (γ. *Varnsdorf*, σήμερα Τσεχία—θ. Ἄουσβιτς, Ὀκτώβριος 1944), ποῦ ὡς ζωγράφος ἀπαθανάτισε τὶς *πραγματικὲς* συνθήκες διαβιώσεως στὴν Τερεζίν. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνέβασε ἡ Πειραματικὴ Σκηρὴ τῆς Λυρικῆς, στὶς 19.6.2008, σὲ ἐκπληκτικὴ διδασκαλία Ἰακώβου Κονιτόπουλου (ἀρχιμουσικοῦ), Παναγῆ Παγουλάτου (σκηνοθέτου) καὶ Κέννυ Μὰκ Λέλλαν (σκηρικὰ κοστούμια)· βλ κριτικὴ μου, ἐφ. *Ἐξπρές*, ἔτος 460, ἀρ. φύλλου 13.565, Σάβ., 5 Ἰουλ. 2008.

Ἀπὸ τὴν ἄκρως ἐμπεριστατωμένη ὁμιλία τοῦ κ. Σλιώμη, ἀγόμαστε στὸ συμπέρασμα ὅτι κάτω ἀπὸ τὶς φτεροῦγες τοῦ Θανάτου εἶχε ἀναπτυχθεῖ ἓνα κίνημα παγκόσμιας πολιτιστικῆς ἐμβέλειας καὶ ὅτι τὸ μέλλον τῆς μουσικῆς ἴσως ἦταν ἄλλο τοῦ στρεβλοῦ μεταπολεμικοῦ ἂν δὲν εἶχαν ἐκτελεσθεῖ τόσοι συνθέτες. Καὶ θεωρῶ ἀπόκτημα τῆς βιβλιοθήκης μου τὸ συνοπτικὸ σὲ σχέση μὲ τὶς διαστάσεις τοῦ κινήματος, ἔργο του *Ἡ Τέχνη ἀπέναντι στὸ Ναζισμό: τὸ μουσικὸ κίνημα τῆς Τερεζίν, 1941-1945*

¹ Χαρακτηριστικὸ πρόγραμμα συναυλίας ποὺ ἀνέφερε ὁ κ. Σλιώμης: Σοῦμπερτ: *Κουίντέτο ἐγχόρδων*, ντο μείζ, ἔργο 163, ἀρ. καταλ. *Deutsch* 956 (1828) καὶ Μπράμς: *Σεξτέτο ἐγχόρδων*—δὲν ἀκούσαμε ἂν ἐπρόκειτο γιὰ τὸ ἀρ. 1, ἔργο 18 (1860), ἢ τὸ ἀρ. 2, σολ μείζ. (1864-65). Τὰ σεξτέττα τοῦ Μπράμς, δὲν θυμοῦμαι νὰ τὰ ἀκουσα ποτὲ στὴν Ἑλλάδα, μισὸν αἰῶνα τώρα... Ἡ ἀνατριχιαστικὴ σύγκριση ἦρθε μόνη της.

(*Πρόλογος; Στέφανος Ροζάνης*), εκδ. Πατάκη (Αθήνα, Σεπτ. 2016), σσ. 199, ἄριστα εὑρετηριασμένο. Τὸ συνιστῶ ὀλόψυχα. Τὰ ἔργα:

1. ΚΡΑΣΑ, ΧΑΝΣ, [*Krásá, Hans* 1899-θ. Ἰουλιανός, 17 Ὀκτ. 1944], Τσέχος μὲ μητέρα Γερμανοεβραία: *Θέμα καὶ Παραλλαγές* γιὰ κουαρτέτο ἐγχόρδων (1936). Ἀ' ἐκτέλεση στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τῆς Τερεζίν. Τὸ θέμα, εἶναι ἐκεῖνο τοῦ α' μέρους (Θέμα καὶ παραλλαγές, ὁμοίως, 6/8, λα μείζ.) τῆς πασίγνωστης *Σονάτας* ἀρ. 11 τοῦ Μότσαρτ, λα μαίζ, ἔργο Κ. 331. Δίχως ἴχνος ἐπιτηδεύσεως, τὸ σεραφικὸ μοτσάρτειο θέμα, ἀναπτύσσεται σὲ ὠραιότατες, ἀνάλαφρης μελωδικῆς ἀτονικότητος παραλλαγές. Κάποια στιγμή περνᾷ φευγαλέα τὸ θέμα τῆς μοτσάρτειας (ξανά) *Μικρῆς Νυχτερινῆς Μουσικῆς !* Δάσκαλοι τοῦ Κράσα: ὁ Αὐστριακὸς Ἀλεξάντερ Τσεμλίνσκυ [*Alexander Zemlinsky*, 1871-1942] καὶ ὁ Γάλλος Ἀλμπέρ Ρουσσέλ, [*Albert Roussel* 1869-1937]] στὸ Παρίσι.

Ἰδιαιτέρα ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ παιδικὴ τοῦ ὄπερά του *Brunndívár* (ἔτσι ὀνομάζεται ὁ «κακός» τοῦ ἔργου, δηλαδὴ ὁ Χίτλερ) σὲ 2 εἰκόνες καὶ κείμεν. *Adolf Hoffmeister*, ἐπίσης Ἑβραίου, πού ἐξαφανίσθηκε ἐγκαίρως, γλυτώνοντας τὴ σύλληψη καὶ τὸ Τερεζίν. Ἡ ὄπερα εἶχε τελειώσει τὸ 1938, ἀλλ' ἡ πολιτικὴ κατάσταση ἀνέστειλε τὸ ἀνέβασμά της ὡς τὸ 1941, ὅποτε ἀρχίζαν δοκιμὲς χορωδίας...τὰ παιδάκια τοῦ Ἑβραϊκοῦ ὀρφανοτροφείου Πράγας. Στὸ μεταξύ ὁ Κράσα καὶ ὁ σκηνογράφος *František Zelenka* βρίσκονταν στὴν Τερεζίν, ὅπου, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1943 μαζεύτηκε καὶ σχεδὸν ὅλος ὁ παιδικὸς θίασος. Ὁ Κράσα ξανάγραψε τὴν παρτιτούρα ἀπὸ μέρος τοῦ σπαρτίτου, καὶ τὴν ἐνορχήστρωσε γιὰ τὰ διαθέσιμα ὄργανα (φλάουτο, κλαρινέτο, κιθάρα, ἀκκορντεόν, πιάνο, 4 βιολιά, τσελο καὶ κοντραμπάσο). Σκηνοθέτης: ὁ *Zelenka*, χορογράφος ἡ *Camilla Rosenbaum*. Τὸ 1944 ἔργο παίχθηκε 55 φορές! Ἐπει οἱ Ναζὶ ἀνέθεσαν στὸν κρατούμενο σκηνοθέτη *Kurt Gerron* (γ. 1897-θ. Ἰουλιανός, 28 Ὀκτ. 1944) νὰ γυρίσει ἓνα προπογανδιστικὸ ντοκυμανταίρ, γιὰ τὶς οὐδέτερες χῶρες (Ἑλβετία, Σουηδία, Ἰρλανδία), μὲ τίτλο *Ὁ Φύρερ χαρίζει μιὰ πόλη στοὺς Ἑβραίους!* Μόλις τελείωσε τὸ γύρισμα, μάζεψαν ὅλους τοὺς συντελεστὲς τοῦ ἔργου καὶ τοὺς ἔστειλαν στὸ Ἰουλιανό. Αἰώνιο ἀνάθεμά σας κτήνη!

2. ΚΛΑΪΝ, ΓΚΙΝΤΕΟΝ [*Klein, Gideon*, 1919-1945: 25 χρονῶν παλληκάρι σκοτώσαν τά καθάρματα!]: *Τρίο έγχορδων*, για βιολί, βιόλα και βιολοντσέλο, πού ἄφησε ἐντύπωση σειρᾶς ὑπέρογων παραλλαγῶν: ρυθμικὲς συνηγήσεις τρίτης (I), εἶδος ἀργῆς σαραμπάντας πάνω σὲ «κάθετες» συγχορδίες (II), ἀτονικὴ καντιλένα *arco*, μὲ ωραιότατη γραφή (IV), ἐνδιαφέρον *pizzicato* βιολοντσέλου (V) ἀτονικότητα σὲ γρήγορους ρυθμούς Προκόφιεφ.

ΣΛΙΩΜΗΣ, ΘΩΜΑΣ (γ. Θεσσαλονίκη, 1951): *Άόρατο τοπίο*, τρία μέρη, για κουαρτέτο έγχορδων (1989/90), «ἀφιερωμένο στὴ μνήμη τῶν μαρτύρων τοῦ Ὀλοκαυτώματος. Τὸ ὄνομά του γνωστό, ἀλλὰ μουσικὴ του ἄκουγα για πρώτη φορά. Συνθέτης ἐκ τῶν καλλιτέρων, μὲ ἀρτιότητες σπουδὲς ἐδῶ καὶ στὸ Παρίσι, φαίνεται νὰ γνώρισε καλά τὴν πρωτοπορεία, παρουσιάζοντας ὅμως θαυμαστὴν ἀνοσία στὸν ἴο της. Ἡ μουσικὴ του βγαίνει ἀπὸ καὶ μιᾶ στὴν καρδιά. Ὅλο τὸ ἔργο, εἶναι λυγμός καὶ *lamentoso*. Μέρος I: εὐφάνταστα ταραγμένη χρωματικότητα πάνω σὲ ρυθμικὸ ὀστινάτο, πού καταλήγει ἀδοκῆτως ἀργά, προδίδει ἀμέσως γεννημένο συνθέτη. Μέρος II. ἀτμοσφαιρικότητα θρηῆνος, κυρίως στὶς ψηλὲς περιοχὲς, διάσπαρτος, θαρρεῖς μὲ συλλειτουργοῦντα δομικὰ καὶ συγκινησιακὰ, μικρομοτίβα. III. πολυφωνικὴ γραφή πού λὲς καὶ «καμουφλάρει» θεματικὲς ἀρθρώσεις, ἄγριες συγχορδίες, ἓνα αἰχμαλωτίζον σόλο βιολί. Ἀπὸ τὰ ἔργα πού μόλις τελειώσουν θέλεις νὰ ξανακούσεις για λόγους συγκινησιακούς καὶ ἐπιβεβαιώσεως ἐντυπώσεων βάθους. Πολὺ θὰ ἤθελα νὰ ἀκούσω καὶ ἄλλη μουσικὴ του. (Αἴθουσα ΔΜ. 29 Νοεμ. 2017).

* * *

ΠΕΠΟΝΟΦΛΟΥΔΑ, μικρότερη ὅμως ἐκείνης τοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης *dissonArt Ensemble*, στὶς 17.3.2017, πού μὲ κράχτη τὴν τρισμέγιστη Σοφία Γκουμπαῖντούλινα παρουσίασαν ἐμετικὸ δειγματολόγιο νεορωσικῶν θυμάτων μογγολοειδοῦς ἰδιωτείας δηλούντων «συνθέτες», πάτησε πρόσφατα καὶ τὸ ἀθηναϊκὸ *Ergon Ensemble*. Συμπωματικά καὶ τὶς δύο ἐκδηλώσεις, διηύθυνε εὐτυχῶς ἓνας ἐκ τῶν λίγων ἀρίστων ἀρχιμουσικῶν μας, ὁ Βλαδίμηρος Συμεωνίδης. Αὐθεντία στὴν ἐρμηνεία νεότερης καὶ σύγχρονης μουσικῆς δὲν ἀφήνει ἴχνος ἀμφιβολίας για τὴν ἀξία ἢ ἀπαξία κάθε παρτιτούρας. Καὶ πάλι, αἰχμαλώτισε τὴν προσοχὴ μας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ ἐλληνικοῦ *happy* (τί λέω; *happiest!*) *end* (Λίνα

Τόνια!). Μίλησα για «γυναικεία» ήμιβαλκανιάδα και εξηγοῦμαι: 1) Πρὸς τὴν ὁμοφυλοφιλική, οὐσιαστικά, τῶν φύλων ; ἐνόμιζα ὅτι στή μουσική (ἐκτός Ἰσλάμ, βεβαίως) ἐπικρατεῖ πρὸ πολλοῦ πλήρως τους ἰσότητα. 2) Ἡμιβαλκανιάς, λόγω κυρίως ἀπουσίας Ἀλβανίας καὶ Κοσόβου ! Πλήθος οἱ συνθέτριες: **Agolli, Lejla, Aliaj, Besa, Zeqiri Dafina** (Ἀλβανία), **Donika Rudi** (Κόσοβο), κ.ἄ. Ἄσε πού ἐλάχιστα γνωρίζουμε γιὰ Μαυροβούνιο, Βοσνία, Σλοβενία καὶ Κροατία. Ἀγαπητοὶ φίλοι τυρβάζοντες περὶ συγχρόνου μουσικῆς, μὴν ξεχνᾶτε, μεταξὺ ἀρκετῶν ἄλλων, ὅτι σὲ 100 χρόνια ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς, αὐξήθηκε ἀπὸ 2 σὲ 6,3 δισεκατομμύρια, καὶ ὅτι μόνο στὸ Ἰσλάμ, σὲ ὀρισμένες ἀφρικανικὲς (ἰσλαμικὲς ἢ καὶ ἄλλες;) χῶρες καὶ στὴν Ἰνδία, ἐπικρατεῖ φανερός μισογυνισμὸς. Ἐχέτε συνειδητοποιήσει τὸ πλῆθος τῶν μᾶλλον...κοσμοκαταλυτικῶν, ὄχι κοσμογονικῶν, ἀλλαγῶν φυσικὰ ὄχι μόνο στή μουσική; Ὑπομονή ὅμως ὡς τὸ διὰ ταῦτα. Ἄ, ξεχάσαμε: ἡ συναυλία ὀνομαζόταν **Balkan Project: Γυναίκες στή σύγχρονη μουσική**. πού οὐσιαστικά δὲ σημαίνει τίποτα. Καὶ τώρα πᾶμε στὰ ἔργα:

1. ΝΤΑΡΙΓΙΑ ΑΝΤΟΒΣΚΑ, ΠΓΔΜ (**Daria Andovska**, γ. 1979): **Zugzwang** [τίτλος γερμανογενῆς, ἀπὸ τὴν ὀρολογία τοῦ...σκακιοῦ, μὲ παρήχηση τοῦ **Z**²], γιὰ βιολί, κρουστά, πιάνο καὶ μαγνητοταινία (2012). Ἐναλλαγὲς βιολιοῦ **ppp** μὲ ὀρυμαγδούς **fff**, ἀμυδρὲς προσπάθειες ἐκμεταλλεύσεως τοῦ παράγοντος «ἠχόχρωμα». Ὅλα ὀπωσδήποτε σκαρώνουν κάποια φόρμα. Ἐντὸς, ἐκτός καὶ ἐπὶ τὰ αὐτά. Εὐτυχῶς, σύντομο.

2. ΓΚΕΝΤΙΖΛΙΟΓΛΟΥ ΖΕΪΝΕΠ, Τουρκία (**Gedizlioglu, Zeynep**, γ. 1977), πρωτότυπος τίτλος γερμ.: **Wenn Du mich hörst, klopf zweimal** [Ὅταν μ' ἀκούσεις, χτύπα δύο φορές, κείμ. ἀγνώστου] γιὰ ὑψίφωνο (Ἄρτεμις Μπόγρη, φωτεινός, μεστός ἦχος, στύλ). καὶ κουαρτέτο ἐγχόρδων (2009): ἐπαναλαμβανόμενη νότα **ppp**, σὲ μέτρο 4/4, δημιουργεῖ ἐντύπωση «παραλλαγῶν» σὲ κάποιο νοητὸ ἰσοκράτημα. Οἱ

² Γερμανοελληνικά λεξικά περιέχουν τίς λέξεις **Zug** = τραῖνο, καὶ **Zwang** = ἐξαναγκασμός. Πουθενὰ δὲν ἐντοπίστηκε **Zugzwang**. Κατὰ τὸ πρόγραμμα στὸ σκάκι καὶ ἄλλα παιχνίδια «ἡ μειονεκτικὴ θέση παίκτη πού ἀναγκάζεται σὲ μιὰ κίνηση, ξέροντας ὅμως πῶς ὅποιο πιόνι ἢ κομματί μετατοπίσει, καταστρέφει μιὰν ἤδη δημιουργημένη ἰσορροπία ἄμυνας». Τίτλος συνθέσεως ἐκ Σκοπίων, λέει. Καὶ μὴ χειρότερα...

νότες βαθμιαία κάπως πληθαίνουν. Καίτοι σκόρπιες, υπαινίσσονται «διαστήματα». Ο ισοκρατηματικός, κάποτε στικτογραφικός (*pointilliste*) χαρακτήρας του έργου, γίνεται βραδυψυχικά άνιαρός, παρά (ἢ ἐξ' αἰτίας τους;) τὶς δυναμικὲς ἐναλλαγὲς καὶ τὶς μεγάλες παύσεις πού μετροῦσε ὁ κ. Συμεωνίδης.

3. ΤΖΩΡΤΖΕΒΙΤΣ, ΜΙΑΙΤΣΑ, *Σερβία* (*Milica Djordjević* γ. 1984). Καίτοι ἐγκαταστημένη στὸ Βερολίνο, τιτλοφορεῖ τὸ πόνημά της... ἀγγλιστί *In the bottom of a stone* [Σὲ μιᾶς πέτρας τὸ βυθό, 2006], τρία πουλάκια κάθονταν, συμπληρώνουμε. Ἐκεῖ μᾶς ὁδήγησαν κλαρινέτο μπάσο, πιάνο, δύο βιολιά, βιόλα τσέλο καὶ κοντραμπάσο. Διάφωνες συγχορδίες πιάνου, ἓνα μελωδῆμα κλαρινέτου μπάσο, γκλισσάντο κοντραμπάσου, μονόφθογγοι ρυθμικοὶ ὑπαινιγμοὶ τζάζ, πιάνου. Τελικῶς μονοτονία καὶ ἔλλειψη συνθετικοῦ *timing*. Καὶ γιατί κλαρινέτο μπάσο, σὲ περάσματα πού ἀπαιτοῦσαν κλαρινέτο...σὲ μι ὕφ.; Τελικὰ μόνον ὁ τίτλος μᾶς θύμισε τὴν ὑπέροχην ἀφγανικὴ ταινία *Ἡ πέτρα τῆς* (δικῆς μας) ὑπομονῆς, πού εἶδαμε πρόσφατα. Οὐφ! διάλειμμα!!!

4. ΡΟΤΑΡΟΥ ΝΤΙΑΝΑ, *Ρουμανία* (*Rotaru, Diana* γ. 1981): «*Verde*» (καὶ ρουμ. = πράσινο), γιὰ φλάουτο, φλάουτο μπάσο, βιολί, βιολοντσέλο καὶ πιάνο (2015-16), σὲ 5 μέρη. Ἴδια ἀηδῶς στερεότυπα φυσήγματα σὲ φλάουτο καὶ φλάουτο μπάσο, κάποια γρήγορα περάσματα σὲ ἀσύμμετρος ρυθμούς, μόλις ἀκουόμενα *ppppp*. Ἀσημαντολογία δι-αρκείας 7'49". Ὁ τίτλος πάντως θύμιζε ΠΑΣΟΚ, πράσιν' ἄλογα, κ.λπ.

5. ΚΑΡΑΣΤΟΓΙΑΝΟΒΑ-ΧΕΡΜΕΝΤΙΝ, ΑΛΕΞΑΝΤΡΑ, *Βουλγαρία* (*Karastoyanova-Hermentin, Alexandra*, γ. 1968): *Преболява*, σὲ λατινικὴ γραφή: *Preboļjava* (ἀγνοῶ τί σημαίνει βουλγαρικά), πάνω σὲ ποίημα ἀπὸ τὸ παιδικὸ βιβλίο *Ἡ λευκὴ ἱστορία* τοῦ φημισμένου βουλγάρου ποιητοῦ Βαλέρι Πετρόφ [*Βαλερι Πετροв*, 1920-2014], μεταφραστοῦ τῶν θεατρικῶν Ἀπάντων τοῦ *Σαίξπηρ* στὰ βουλγάρικα. Λοιπὸν: *Преболява*, γιὰ ὑψίφωνο (Ἄρτεμις Μπόγρη· ξανά εὔγε!), ἀκχορντεόν, πιάνο καὶ κουαρτέτο ἐγγόρδωμ (2016). «Γλυκό», θὰ λέγαμε, μὲ περάσματα ἰσοκρατηματικά, ἀργὰ τέμπι, μὲ μιὰ διαδοχὴ τῶν φθόγγων πλήρους μείζονος συγχορδίας (λ.χ. ντο-μι-σολ). Ἄν τοῦλάχιστον γνωρίζαμε τὸ κείμενο...Διάρκεια: 8' 48". Κύριε τῶν δυνάμεων! Ἄ, ναί. Τὸ ἀκχορντεόν μόλις ἀκούστηκε...

6. TONIA, ΛΙΝΑ (γ. 1985), *Ἑλλάδα. Δέησις*, γιά φλάουτο, κλαρινέτο, πιάνο καὶ κουϊντέτο ἐγχόρδων (2008). Ἡ ἀνεκτίμητή μας Τόνια, ἔπαιξε στή συναυλία τὸ ρόλο τῆς Γκουμπαϊντούλινα, στήν προμνησθεῖσα συναυλία τοῦ *dissonArt Ensemble*. Γνωστότατο καὶ βραβευμένο (Ἑνωση Ἑλλήνων Θεατρικῶν & Μουσικῶν Κριτικῶν) διαμαντάκι, ὅπου ἓνα μόνο διάστημα (κατιῶν τόνος φλάουτου, ἂν δὲ σφάλλω), ἀναδεικνύεται σὲ ἄξονα πλαστικότητος δομῆς. Ὅμως ἡ Λίνα ἔχει πολὺ προχωρήσει ἀπὸ τότε. Χάθηκε μιὰ ἀπὸ νεότερες δημιουργίες της;

Πλὴν τῆς Τόνια, πὺ ξεχώρισε σὰν διαμάντι πολλῶν καρπιῶν ἀνάμεσα σὲ κραυγαλεότατα *faux-bijoux*, χρυσέ μου κ. Ἀλέξανδρε Μούζα (καλλιτεχνικὸς συντονιστὴς τοῦ *Ergon Ensemble*) τί μᾶς νοιάζουν ὅλες αὐτὲς οἱ βαλκάνιες κοκόνες, πὺ βουτοῦν στὶς χωματερὲς συγχρόνων μουσικῶν ἀπορριμμάτων, ἀνασύροντας πρὸς «συρραφήν» παλαιόθεν πιά ἐφθαρμένα ἀπὸ τὴ χρήση κουρέλια καὶ ψευτομπιγλιμπίδια μὲ τὰ ὁποῖα οἱ «πολιτισμένοι» λευκοὶ ἀποικιοκράτες, ξεγελοῦσαν ἄλλοτε ἰθαγενεῖς; Ἰποθέτω ὅτι περισσότερο ἀπ' τὰ ἡχητικὰ τους σκουπίδια, ἐνδιαφέρει ἀκόμη καὶ ἓνα πεπαιδευμένο, ἀνοιχτόμυαλο, φιλόμουσο, ἢ καθημερινότη-τα κατακυρωμένων συμπατριωτισσῶν τους ἐπαγγελματιῶν—γιατρῶν, δικηγόρων, πολὺ περισσότερο πωλητριῶν, νοσοκόμων καὶ ἰδίως καθαριστριῶν. Ὅχι λέβα, οὔτε στοτίνκι, δὲν πιάνετε κυρία Καραστογιάννοβα, μπροστὰ στήν ἡρωϊκὴ σας συμπατριώτισσα καὶ τώρα δική μας **Κωνσταντίνα Κούνεβα**. Ποῦ νὰ τὴν ἔχετε ὅμως ἀκουστά; (Αἶθουσα ΔΜ, 15.11.2017).